

Opgavenboekje

Eindronde Nationale Aardrijkskunde Olympiade 2013

Opgavenboekje

Eindronde Nationale Aardrijkskunde Olympiade 2013

Inhoud	pagina
Verantwoording	2
Aanwijzingen voor de kandidaten	4
A Oorlog in Mali	5
B Stromboli	7
C Groei- en krimpregio's	8
D De wateropgave van Nederland	10

Verantwoording

© 2013 Stichting Aardrijkskunde Olympiade Nederland

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze opgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

Auteurs: Rob Adriaens, Thea Hooyman, Hugo Kramer, Hans Maas, Lody Smeets

Advies: Arij Eijsberg, Thea Hooyman, Maarten Kimmel, Harrie Mennen,
Thomas de Leeuw, Bart Pijpers, Ruud van Roon, Lieuwe Veerman

Eindredactie: Rob Adriaens, Lody Smeets

Vormgeving omslag: Studio Oude Vrielink bv

Vormgeving binnenwerk: Cito, afdeling MMS en Rita Kleise

De Nationale Aardrijkskunde Olympiade 2013 wordt mede mogelijk gemaakt door bijdragen van:

- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen
- C.M. Kan-Instituut voor onderwijs in Geografie en Planologie en Internationale Ontwikkelingsstudies, FMG-UvA
- Cito, Instituut voor Toetsontwikkeling, Arnhem
- Faculteit Aard- en Levenswetenschappen, Vrije Universiteit Amsterdam
- Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen, Rijksuniversiteit Groningen
- Faculteit Geowetenschappen, Universiteit Utrecht
- Fontys Lerarenopleiding Tilburg
- Het Kadaster
- Hogeschool HAS Den Bosch
- Hogeschool van Amsterdam
- Hogeschool van Arnhem en Nijmegen
- Hogeschool Utrecht, Archimedes Lerarenopleiding
- Hogeschool Rotterdam
- KNAG, Koninklijk Nederlands Aardrijkskundig Genootschap
- Noordhoff Atlasproducties, Groningen
- Radboud Universiteit Nijmegen
- Saxion, Hogescholen, Deventer en Enschede
- SLO, Nationaal expertisecentrum voor leerplanontwikkeling
- Topografische Dienst, Emmen
- Uitgeverij ThiemeMeulenhoff
- Unie van Waterschappen

Aanwijzingen voor de kandidaat

- 1 Deze toets bestaat uit vier vraagstukken, elk met een aantal deelvragen.
- 2 Het totaal aantal te behalen scorepunten is 62.

A Oorlog in Mali	17 punten
B Stromboli	12 punten
C Groei- en krimpregio's	20 punten
D De wateropgave van Nederland	13 punten
- 3 Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden en dergelijke) dan worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.
- 4 Bij sommige vragen moet je eerst een keuze bepalen en die vervolgens toelichten/beargumenteren. Vaak wordt er dan voor deze keuze geen score toegekend maar wel voor een juiste/passende toelichting / argumentatie. Bij de 'uitlegvragen' wordt gelet op de volledigheid van de uitleg. Een uitleg moet bestaan uit een oorzaak en een gevolg. Dit wordt bij de vraag aangegeven. Bij een 'beredeneervraag' moet de redenering bestaan uit een aantal stappen. In het algemeen geldt dat per stap 1 scorepunt kan worden verdiend. Een 'beredeneervraag' voor 2 scorepunten moet dus in het antwoord idealiter twee stappen bevatten. Zorg dat je antwoord steeds zo kort/beknopt mogelijk is.
- 5 Schrijf alle antwoorden met het bijbehorende nummer op je antwoordblad.
- 6 Gebruik voor **elk** onderdeel (A tot en met D) een **nieuw** antwoordblad.
- 7 Gebruik bij deze toets de **53e editie van De Grote Bosatlas**.
- 8 Bij elk vraagstuk begint de nummering van de bronnen met 1. (De bronnen zijn dus niet doorgenummerd.)
- 9 Het gebruik van kladpapier, rekenmachine en geodriehoek / liniaal is toegestaan.
- 10 Je hebt voor deze toets **180 minuten** de tijd.

Succes!

Opgave A Oorlog in Mali

Bestudeer de bronnen in het bronnenboekje die horen bij opgave A.

Gebruik de atlas.

Wat betreft bodemgebruik is Mali met behulp van de atlas in te delen in drie deelgebieden.

- 1p **1** Maak deze indeling door voor elk deelgebied aan te geven wat het kenmerkende bodemgebruik is.
- 2p **2** Leg uit op welke wijze de jaarlijkse verschuiving van de ITCZ bijdraagt aan de verschillen in bodemgebruik tussen het noorden en het zuiden van Mali.

Gebruik de atlas.

Mali ligt gedeeltelijk in de Sahel. In de Sahel vindt veel bodemaantasting plaats.

- 2p **3** Op welk kaartblad in de atlas kun je dit vinden?
Geef met behulp van dit kaartblad aan welke drie vormen van bodemaantasting vooral plaatsvinden in Sahel.

In de afgelopen zestig jaar zijn er regelmatig botsingen geweest tussen de nomadische Toeareg en akkerbouwers in het zuiden van Mali. De aanleiding voor deze botsingen was meestal een schommeling in het klimaat.

- 3p **4** Beredeneer op welke wijze een schommeling in het klimaat kon leiden tot botsingen tussen de genoemde bevolkingsgroepen.

De Toeareg in het noorden van Mali hebben vanuit hun traditionele leefwijze nooit een sterke band gehad met het land Mali. Ze zijn al verschillende keren in opstand gekomen tegen de regering.

- 2p **5** Beredeneer waarom de Toeareg nooit een sterke band hebben gehad met het land Mali.

Gebruik bron 2.

De Toeareg waren ooit een rijk en trots woestijnvolk. Tegenwoordig verkeren ze in een achtergestelde positie in de landen waar ze wonen en hebben velen van hen hun toevlucht genomen tot een leven als (huur)soldaat.

- 1p **6** Wat was de economische oorzaak voor de verslechtering van de positie van de Toeareg?

Gebruik bron 2.

De val van dictator Kadafi in Libië in 2011 droeg bij aan het opnieuw oplaaien van de strijd om een onafhankelijke staat in het noorden van Mali.

- 2p 7 Beredeneer dat de val van Kadafi bijdroeg aan het oplaaien van de strijd in het noorden van Mali.

In januari 2013 kwam Frankrijk het regeringsleger van Mali te hulp, waarna de Toeareg en de streng-islamitische milities ver werden teruggedrongen.

- 1p 8 Door welke historisch-geografische reden heeft van de westerse landen juist Frankrijk zich gemengd in de strijd in Mali?

Gebruik de atlas.

Naast het stabiliseren van de rust in Mali, spelen voor Frankrijk ook economische belangen een rol. Frankrijk heeft er vooral belang bij dat de strijd niet overslaat naar de buurlanden van Mali, bijvoorbeeld naar Niger.

- 3p 9 Welk exportproduct van Niger is voor Frankrijk vooral van groot belang? Leg uit waarom dit product juist voor Frankrijk van zulk groot belang is.

Opgave B Stromboli

Bestudeer de bronnen in het bronnenboekje die horen bij opgave B.

Gebruik kaartblad 126.

- 3p **1** Beschrijf in drie stappen de wijze waarop het vulkanisme bij de Liparische of Eolische eilanden ontstaat uit de plaattektonische situatie ter plaatse.

Gebruik bron 2.

In de bron wordt omschreven op welke wijze een uitbarsting van het Stromboli-type plaatsvindt.

- 2p **2** Welke twee eigenschappen van het magma, dat bij een vulkaan als de Stromboli naar het aardoppervlak stroomt, dragen bij aan dit type uitbarsting?

Gebruik kaart 126E1 tot en met E4.

Het zijn vaak niet alleen de uitbarstingen op Stromboli die voor gevaar zorgen, maar ook de gevolgen van deze uitbarstingen. Dit was bijvoorbeeld het geval in december 2002, toen het grootste gevaar ontstond door een natuurverschijnsel dat volgde op de vulkaanuitbarsting.

- 3p **3** Beschrijf in drie stappen de wijze waarop uit de vulkanische uitbarsting op Stromboli in december 2002 een ander zeer gevaarlijk natuurverschijnsel ontstond.

Gebruik bron 3.

- 2p **4** Neem de letters a tot en met e uit de bron over op je antwoordblad. Zet achter elke letter het juiste begrip.

Naast het Stromboli-type worden ook andere type uitbarstingen onderscheiden, zoals bijvoorbeeld het Hawaïaanse type en het Vesuvius- of Pliniaanse type.

- 2p **5** Noteer 'Hawaïaanse type' en 'Vesuvius- of Pliniaanse type' op je antwoordblad. Geef achter elk type aan op welke wijze een uitbarsting van dit type plaatsvindt.

Opgave C Groei- en krimpregio's

Bestudeer de bronnen in het bronnenboekje die horen bij opgave C.

Gebruik kaartblad 54 t/m 58 uit de atlas.

Met behulp van deze kaartbladen ga je de bevolkingsontwikkeling van de regio's Zuidelijk Flevoland, Zuid-Limburg en Noordoost-Groningen bestuderen.

- 3p 1 Geef voor elk van deze gebieden aan of je daar de komende tien jaar bevolkingsgroei of bevolkingskrimp kunt verwachten. Geef per gebied een demografisch kenmerk en een liggingskenmerk van dat gebied waarmee je je verwachting kunt onderbouwen.

De algemene trend in Nederland is bevolkingsgroei in de grote en middelgrote steden en krimp op het platteland. De bevolkingsgroei concentreert zich met name in de Randstad en een aantal middelgrote steden zoals Groningen, Nijmegen, Amersfoort, Tilburg en Zwolle.

- 3p 2 Geef drie demografische oorzaken van de bevolkingsgroei in de Randstad en deze middelgrote steden.

Gebruik de uitwerkbijlage bij opgave C.

Bevolkingsgroei en bevolkingskrimp bieden zowel kansen als bedreigingen. Stel dat jij deze kansen en bedreigingen in beeld brengt voor het ministerie van Infrastructuur en Milieu.

- 4p 3 Vul het schema op de uitwerkbijlage in. De vakken die grijs gemaakt zijn hoeft je niet in te vullen.

Gebruik atlaskaart 101B.

Ook in andere landen zijn groei- en krimpregio's te onderscheiden. Het Verenigd Koninkrijk kent een aantal regio's waar de bevolkingsomvang in de periode 1993-2003 afnam. Je kunt deze krimpregio's onderverdelen in twee groepen, elk met een andere oorzaak voor de afname van de bevolkingsomvang.

- 2p 4 Welke twee groepen krimpregio's zijn dit?

Gebruik atlaskaart 80B.

In Spanje kennen drie regio's een relatief grote bevolkingsgroei van 1,5% of meer. De oorzaak voor deze bevolkingsgroei is in één van deze regio's anders dan die in de andere twee regio's.

- 3p 5 Geef aan
- welke regio dit is;
 - wat de oorzaak is van de relatief grote bevolkingsgroei in deze regio;
 - wat de oorzaak is van de relatief grote bevolkingsgroei in de twee andere Spaanse regio's.

Gebruik atlaskaart 80B.

Deze kaart geeft de bevolkingsgroei of -krimp weer in de periode 1994-2004. In drie landen die in (vrijwel heel) die periode lid waren van de Europese Unie, bevonden zich een of meerdere regio's waarin de bevolking jaarlijks kromp met 0,5% of meer.

- 3p **6** Noteer deze drie landen op je antwoordblad.
Geef achter elk land een oorzaak voor de relatief grote krimp in de betreffende regio('s).

Gebruik de atlas.

Polen trad in 2004 toe tot de Europese Unie. Met name in het zuidwesten van Polen is sprake van bevolkingskrimp (zie atlaskaart 80B). De regering kan deze bevolkingskrimp tegengaan door te investeren in de regionale economie.

- 2p **7** Welke investering in de zuidwestelijke grensstreek met Tsjechië is op basis van de kaartbladen 91 en 108 het meest kansrijk als je let op de gebiedskenmerken van deze streek?
Licht ook toe hoe door deze investering de bevolkingskrimp in dit zuidwestelijk grensgebied kan worden tegengegaan.

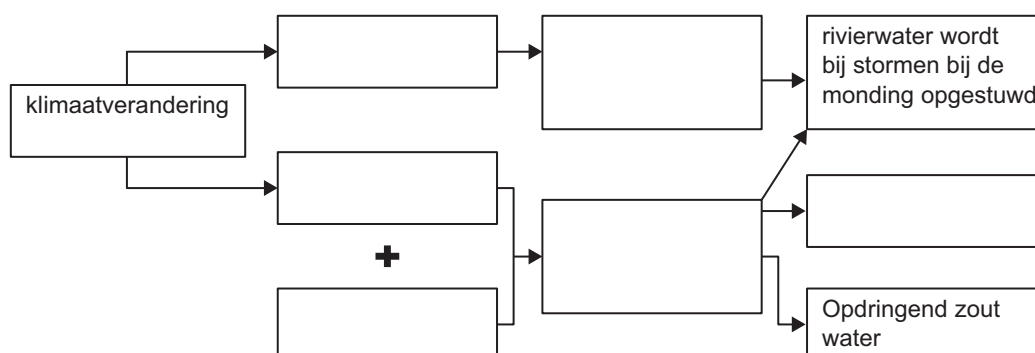
Opgave D De wateropgave van Nederland

Bestudeer de bronnen in het bronnenboekje die horen bij opgave D.

Water en Nederland zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Al eeuwenlang voeren de Nederlanders strijd tegen het water. Tijdens grote overstromingen zoals de Sint Elisabethsvloed in 1421 en de watersnoodramp in 1953 drong het water diep het land binnen. De afgelopen zestig jaar zijn er ingrijpende maatregelen genomen om het land te beschermen tegen het water. Toch is de strijd nog lang niet definitief beslist. Dit bleek bijvoorbeeld bij de bijna-overstromingen in het rivierengebied in 1993 en 1995. Door klimaatverandering moeten we er op rekenen dat we in de toekomst meer maatregelen moeten nemen om ons land te beschermen tegen het water. Daarnaast zullen we het water niet alleen als vijand moeten leren beschouwen, maar zullen we ook moeten leren leven met meer water in de nabijheid.

Klimaatverandering heeft op verschillende manieren invloed op het water in Nederland.

- 2p 1 Neem het onderstaande schema over op je antwoordblad en vul het in. Kies uit:
- periodiek hogere piekafvoer in de rivieren
 - bodemdaling
 - kustafslag
 - absolute zeespiegelstijging
 - relatieve zeespiegelstijging
 - veranderend neerslagregiem

- 1p 2 Welke functie hebben de hoger gelegen zandgronden in Oost- en Zuid-Nederland binnen de drietrapsstrategie?

Gebruik de bronnen 1 en 2, de atlas en de uitwerkbijlage die hoort bij opgave D.

- 10p 3 Maak op de uitwerkbijlage een schematische kaart van de vraagstukken met betrekking tot water die in Nederland spelen. Denk bij het maken van de schematische kaart aan de volgende punten:
- Je hoeft geen eigen oplossingen te bedenken, maar je moet schematisch aangeven wat de plannen van de Deltacommissie zijn (zie bron 1) om Nederland ook in de toekomst veilig te houden tegen het water.
 - Je mag zelf kiezen hoe je de plannen op de kaart weergeeft. Doe dit schematisch en zo duidelijk mogelijk. Voorzie de kaart van een legenda.
 - Op je antwoordblad geef je een korte toelichting bij elk van de plannen van de Deltacommissie.
 - Een voorbeeld van een schematische kaart vind je in bron 2 van het bronnenboekje. Deze kaart laat een schematische weergave zien van de economische structuur van Nederland.

